

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS“

Directeur: G. de Pree

Hoofdredacteur:
L. F. Tjilmstra

Bureau Red. en Admin.:
Noordeinde 29

's-GRAVENHAGE

Tel. 112884 - Giro 85369

Abonnementsprijs:

p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Indië en de Kamerverkiezingen

Men kan er veel over praten, lang over discussieeren, men kan „l'art de grouper les chiffres“ toepassen op de meest geraffineerde wijze, welke men kan uitdenken om aldus nog goede uitkomsten en troostrijke getallen voor z'n eigen parochie te verkrijgen, dit alles neemt niet weg, dat, ondanks de veel aangeheven schoone leuzen van hernieuwing en wat dies meer zij, de uitslag der op 17 dezer gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer de klok terug heeft gezet. Wij zitten weer midden in het politieke geharrewar van vóór den oorlog. Over de geheele linie is de uitslag onbevredigend geweest; de communisten juichen wel over hun groote zetelwinst, — een crisisverschijnsel van den oorlog —, en andere partijen mogen al in lange betoogen in den breede uiteenzetten, dat de zaken lang niet ongunstig voor haar staan, dit alles is juist gezien binnen de enge grenzen van het partij-politieke standpunt. Maar wanneer men de zaak beziet in betrekking tot het Landsbelang dan komt men toch tot andere conclusies. En het Landsbelang behoort toch nog altijd uit te gaan boven dat van partijen en partijtjes. Wanneer men met aandacht de commentaren op den uitslag der verkiezingen leest in de partij-organen, dan valt het onmiddellijk op, dat nergens het Landsbelang aan de orde is; stuk voor stuk rafelen zij het cijfer- en zetel-materiaal uiteen om uiteindelijk vast te stellen wat van deze uitkomst belangrijk voor de positie der partij kan zijn. Men zal dan ook nergens een uitspraak ontmoet hebben over den uitslag der verkiezingen met betrekking tot de Indische kwestie, terwijl toch het „Indonesische vraagstuk“ het groote probleem was waarmede men den verkiezingsstrijd is ingegaan.

In de partij-politiek die thans weer overal het hoofd opsteekt, is het Landsbelang weer leelijk op den achtergrond geraakt. Precies zooals dat vóór den oorlog was, met dit verschil, dat er toen nog meer politieke partijen waren en het geharrewar nog grooter was dan thans, zoodat er voor een tikje optimisme voor de naaste toekomst toch nog wel plaats over blijft.

De Partij van den Arbeid is niet zonn-

der kleerscheuren uit den verkiezingsstrijd te voorschijn gekomen. Gezien alweer uit het oogpunt van 's Lands belang, kan men zich daarover verheugen, want van deze partij hebben wij niet veel genoeg beleefd. De groote winst der communisten is zeker voor een deel te wijten aan het beleid van het nu demissionnaire kabinet, waarin immers zeven ministers lid van de Partij van den Arbeid waren.

Hoe het „beleid“ van dit Kabinet ten aanzien van de Indische kwestie is geweest, behoeven wij zeker op deze plaats nog niet eens opnieuw in den breede uiteen te zetten.

Het is misschien goed hier nog even te herhalen, wat „Het Dagblad“ in Batavia van Zaterdag 4 Mei schreef onder het opschrift: „Doodsklok“ en dat aldus aanving:

„Terwijl overal in Nederland de kerkklokken beiderden ter herdenking van de bevrijding uit de Duitsche tyrannie, verscheen een raadsman der Kroon voor de vertegenwoordiging des volks met het voorstel om over een ander deel van het Koninkrijk de doodsklok te luiden en het uit te leveren aan de tyrannie van den vijand en zijn satellieten. Dat is, in het kort, de ontstellende beteekenis van Logemann's verklaring in de Tweede Kamer. Hij heeft gesproken, alsof het niets om het lijf heeft, van een voortbestaan der republiek en van haar bereidheid om te treden in het Koninkrijk. Met andere woorden: de republiek is er, zij bestaat.

Krachtens welke beslissing van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging, Excellentie?”

Krachtens welke wijziging van de Grondwet? En, — kleinigheid —, krachtens welk besluit van H. M. de Koningin? Of doet dit alles niet meer ter zake? Is het in Nederland reeds zoover gekomen, dat een bewindsman, die, getrouwd aan zijn eed, geroepen is de wetten van het Koninkrijk te eerbiedigen en zijn Koningin van raad te dienen, zoowel zijn eed schendt als die wetten en zijn Koningin negeert wanneer de chaos der omstandigheden hem de gelegenheid biedt zijn politieke slag te slaan?” Het Batavia'sche „Dagblad“ heeft hiermede de zaak voorgesteld, zooals zij in feite inderdaad

is. En het is vooral hierom, dat wij er ons over verheugen, dat de uitslag der verkiezingen, hoe politiek onbevredigend hij dan ook zijn mag, in ieder geval toch een veroordeeling van het gevoerde regeeringsbeleid inhoudt. De rol van Logemann in het Kabinet is uitgespeeld en als lid van de Kamer zal hij geen ernstig kwaad meer kunnen doen. Wie hem in het nieuwe Kabinet zal opvolgen, is nog niet te zeggen. Als prof. Romme of een andere Katholieke figuur, tot kabinetsformateur wordt aangewezen, is het niet onwaarschijnlijk, dat de heer Van Poll de portefeuille van Logemann zal overnemen, maar, zooals gezegd, op dit oogenblik kan men nog onmogelijk iets definitiefs in dit opzicht uitspreken.

Wanneer de heer Van Poll de portefeuille van Logemann zou overnemen, dan moet men bedenken, dat achter de commissie van Poll 60 tegen 40 staat, zoodat de luitenant-gouverneur-generaal toch in geen geval te handhaven zou zijn. De combinatie Katholieken - Arbeid zou, meenen wij, ook Logemann verder onmogelijk maken. Men doet goed wanneer men zich de Kamerstukken aanschafft, waarin de rede van Logemann, uitgesproken bij het jongste Kamerdebat over Indië, volledig staat opgenomen. Het is verbijsterend, wat men dan te lezen krijgt en men vraagt zich af hoe hij bij zekere groepen in de Kamer toch nog een oratorisch succes heeft kunnen behalen. Tenslotte moet men, wanneer men de kansen voor de naaste toekomst overweegt, niet vergeten, dat de Communisten duidelijk hebben te kennen gegeven achter Van Mook te staan. Dat wil zeggen, dat zij er graag op aan zouden sturen Indië aan de Sovjet uit te leveren!

Churchill heeft tijdens zijn bezoek aan ons land in een van zijn redevoeringen gezegd:

Julie moeten je laten gelden!

Hij heeft daarmede, speciaal wat de Indische kwestie betreft, bedoeld om toch vooral op het hart te drukken, dat wij niet gedwee in het kielzog van „Labour“ moeten blijven varen.

Moge het nieuwe Kabinet dit verstaan. En zich laten gelden, zooals het Lands Belang dit eischt.

Anecdotes

van Lombok

De koopvrouw van Tjakranegara

Mataram. Lombok, 17 April '46.

Dien middag zat ik op de voorgalerij van den assistent-resident Jacobs te Mataram. Het gesprek was urenlang gegaan over adat, den nieuwen democratischen Lombok-raad, dien hij hoopte in te stellen, den stand van de padi, de irrigatie en andere bestuursproblemen.

Terwijl wij even zwegen en in gedachten uitstaarden over de aloon-aloon, kwam daar een oude Balineesche vrouw het erf op. Stil hurkte ze neer op het randje van de voorgalerij met een mandje vruchten naast zich.

Het bleek een koopvrouw te zijn uit Tjakranegara, die den heer Jacobs nog van vroeger, voor den oorlog, kende.

Zij sprak den assistent-resident aan met Anak Agoeng (Balische vorstentitel) en verzocht of zij zoo vrij mocht zijn toean Jacobs deze vruchten aan te bieden?

Ja, dat mocht en „terima kassih banjak” (veel dank).

Terwijl de djongos de vruchten wegdroeg, kwam ze dichterbij, hurkte voor den heer Jacobs en bracht den sembah.

Een aantrekkelijk gezicht had het oudje. Goedheid en toewijding lagen in de oude trekken geteekend. Haar groote donkere oogen zagen devoot op naar den assistent-resident.

Verlegen eerst, met zachte maar expressie-volle stem begon ze in het Balinees een lange tjerita.

Het begin van het verhaal dagteekende trouwens al van vier jaar geleden,

toen de Japanners hier binnenrukten, en alle Europeanen geïnterneerd werden. Ja, zij had toen den „Anak Agoeng” gezien, samen met de andere Hollanders opgesloten in de soos, en gehuild had ze van kassian.

Van die droeve stonde af, had ze iederen dag, dien de goede God gaf, gebeden. Gebeden vóór haar huistempel tot Sanghiang Betara om de overwinning van Anak Agoeng Jacobs en de terugkomst der Hollanders. — Want in haar gedachten streed Anak Agoeng Jacobs tegen de Japanners. En zij wenschte met allen gloed, die in haar oude hart was, dat de Anak Agoeng zou winnen, zou winnen van al die leelijke Japanners.

De jaren door bad zij, iederen dag, dien de goede God gaf.

Toen, het was tijdens de padi-oogst van verleden jaar, had ze 's nachts een droom gehad. Ze droomde, dat Anak Agoeng Jacobs en de Hollanders terug zouden keeren, zeer binnenkort.

In haar vreugde had ze een feest gegeven en geofferd aan haar Godheid. De Hollanders zouden immers komen, na al die jaren van bidden.

Maar... de Hollanders kwamen niet, ze lieten maar op zich wachten.

De oude koopvrouw was diep bedroefd. Ze had blijkbaar een fout gemaakt bij het aanbieden van de offers aan God. Anders kon het immers niet! Ze had het zóó duidelijk gedroomd van den Anak Agoeng, die zegevierend terug zou ko-

men na die jaren van bitteren strijd tegen de leelijke Japanners.

Geruimen tijd later hoorde ze 's avonds een toké naast haar huis. Uit het geluid van de toké hoorde ze nu nog eens duidelijk: „Toean Jacobs wint, de Japanners verliezen”. Vier avonden achtereens was er de toké en telkens, telkens weer zeide de toké: „Toean Jacobs wint, toean Jacobs wint, de Japanner verliest.”

„Als dat werkelijk zoo is”, beloofde zij haar God, „dan geef ik een groot feest en een offerande bij de sanggah (den familietempel der Baliërs in den noord oost hoek van elk Balineesch erf op Lombok).

En inderdaad — nu dan waren eindelijk de „Anak Agoeng” en de Hollanders teruggekeerd. De droom was uitgekomen — de toké had gelijk gehad. Toean Jacobs had gewonnen, de Japanners verloren.

Nu was ze toch zóó senang, de oude vrouw, zóó dankbaar en senang, iederen dag, dien de goede God gaf.

En een feest zou ze geven, dat had ze beloofd. Ze wou het graag geven op Odala Sareswati, den dag van de Godin der Schrijfkunst. Want de Hollanders waren immers zoo pienter, zoo bedreven ook in de schrijfkunst?

Of nu toean Jacobs, die dat alles immers zoo kon, eens precies wilde nagaan, wanneer het Odala Sareswati was?

Zij was maar een oude vrouw en wist dat niet zoo nauwkeurig.

„Ja”, beloofde de heer Jacobs, „straks zal ik het even nazien in de almanak”.

Mocht ze dan toean Jacobs op dien dag van feest en offerande een geschenk sturen?

Ja, dat mocht ook en bij voorbaat „terima kassih”.

Nu, dan zou zeker de „Anak Agoeng” de feestelijkheid ook wel zelf willen bijwonen. De pedanda (geestelijke) van den Raad Kerta was uitgenoodigd, die de mantra's (gebeden) zou opzeggen en de offers aanbieden, ook nog een kennis van toean Jacobs uit tempoe doeloeh.

Alles zou volgens voorschrift en met luister geschieden, want dit was immers háár feest, háár groote feest uit dankbaarheid, dat de droom en de voorspelling van de toké waarheid geworden waren. De Anak Agoeng zou toch zeker komen?

„Ja”, beloofde de heer Jacobs, „ik zal den datum van Odala Sareswati dadelijk nazien en komen zal ik ook, hoor”.

Het oudje straalde, nog een laatste ver-eerende, devote blik naar den „Anak Agoeng”, een diepe sembah en zij verdween... zielsgelukkig, het oude koop-vrouwte van Tjakranegara.....

Toean Engelenberg.

Toean Engelenberg, de datoek toewa, is voor den Sasak bijna een Godheid geworden.

Foto Marvo/Stevens. worden.

De war-correspondents brengen den eersten dag na de landing een bezoek aan den Anak Agoeng van Gianjar. Wegrijdende auto's met groetenden Sultan Dewa Agoeng.

Toean Engelenberg is trouwens een figuur van tempoe doeloeh. Hij was de eerste controleur van Oost Lombok. De vierjarige strijd van de Sasaks tegen hun handjevol Balineesche overheerschers was in 1894 beëindigd door de tusschenkomst der Nederlanders, die tenslotte de Baliërs versloegen. Hiermede was het Nederlandsche gezag daadwerkelijk op Lombok gevestigd. En controleur Engelenberg kwam als eerste Nederlandsche gezagsdrager in Oost Lombok.

Hij was nog vrijgezel toen hij kwam, in het midden der negentiger jaren. Maar hij maakte een enormen indruk op de inlanders. Als hij uitreed voor een tournee, had hij een gevolg van 2000 man achter zich. Zelf zat hij hoog te paard, begeleid door een troep lansdragers.

Of hij dit vertoon zelf nu zoo aange-naam vond, dan wel deze rompslomp alleen op zijn hals haalde om de inheemsche bevolking te plezieren, is moeilijk meer na te gaan. Maar een feit is, dat de inheemsche bevolking met hem weg-liep en hoog tegen hem opzag, hoewel hij de zachtheid in persoon was.

Toen Engelenberg werd overgeplaatst, was de bevolking met stomheid geslagen. Dat kón immers niet! Toean Engelenberg behoorde bij hen, hij kón niet weg van Oost Lombok!

Toan Engelenberg per kapal poetih vertrok, meenden hijzelf en alle andere Europeanen, dat hij van Lombok verdwenen was. Maar de Sasaks, Boegineezen en Bandjareezen van Oost Lombok wisten beter. Toean Engelenberg was niet weggegaan van Lombok, hij was alleen maar naar den hoogen berg Rindjani getrokken. Daar zat hij nu als parekan (volgeling) van Sri Baginda Maharadja (de Koningin), die daar hoog in de wolken zetelde en waakte vanuit den hoogen over Oost Lombok.

Deze legende heeft sterk ingang gevonden onder de bevolking en zij put er troost uit in moeilijke tijden.

Den laatsten tijd, gedurende de bezetting, heeft men tot verdere troost voor de ellende, door de Japanners veroorzaakt, deze legende uitgesponnen. Ook de assistent-resident Jacobs, door de Japanners eerst geïnterneerd in de soos te Mataram, later in de gevangenis en tenslotte weggevoerd naar onbekende oorden, kreeg een plaats in de nevelen om den Rindjani-top. Zelfs de controleurs Lapré en Lindner waren al aardig op weg daar een plaatsje te krijgen. Maar toean Jacobs zat er zeker, daar viel niet aan te twifelen.

De gebeden worden opgezegd, niet rechtstreeks naar God — dat zou te vermetel zijn — maar eerst, in opklimmende reeks, via toean Jacobs, toean Engelenberg en Sri Baginda Maharadja.

Als toean Jacobs weer naar beneden zou komen — zoo zeide men — zou alles weer zijn als vroeger, vóór de Japanners met hun brute optreden hier verschenen. Er zou te eten zijn, volop — en de ringgits zouden weer rinkelen in de warongs.

In October 1945 begon de Rindjani te werken. Overal over het eiland kon men het gerommel hooren en de rookwolken uit de vulkaan zien opstijgen.

In de dessah's fluisterde men: „Nu gaat toean Jacobs komen — de Rindjani heeft het aangekondigd.”

En toean Jacobs kwam — zij het dan ook wat later.

De Hollanders landder eind Maart en de rijstooft, die men nu bezig is binnen te halen, is de rijkste sinds menschenheugenis. Het bestuur heeft in Batavia voor meer dan een half miljoen gulden aan ringgits (rijksdaalders) aangevraagd om padi te koopen. Hoe het komt weet niemand, maar dit bericht verspreidde zich als een loopend vuurtje door alle dessah's.

„Zie je wel”, zeiden de tani's tegen elkaar, „Toean Jacobs en de Hollanders zijn terug — en nu is er rijst in overvloed en de ringgits zullen rinkelen... De rijke rijstooft hebben wij te danken aan de Hollanders.”

Laloe Darwisah.

Het was kort nadat wereldstrijd nummer twee ook in de Stille Zuidzee was uitgebroken. Het zag er met Indië slecht uit. De Japanners hadden al enkele delen der buitengewesten veroverd. Ook op Lombok zagen de autoriteiten de situatie ernstig in en zelfs de oude Sasaksche hoofden voelden, dat het binnenkort wel eens mis kon gaan op hun gezegende eiland.

Toen, eensklaps, alsof het hun op hetzelfde oogenblik was ingegeven, kwamen achtereenvolgens alle oude Sasaksche hoofden eigener beweging naar den assistent-resident Jacobs om hun trouw te betuigen.

— Wat er ook moge gebeuren, elders of op Lombok, op ons zult U kunnen rekenen. Wij zullen nooit vergeten, wat de Hollanders voor ons hebben gedaan.

In deze woorden drukten de oude Sasaks zich uit, die zich nog herinnerden, hoe de Hollanders hen bevrijdden van de onderdrukking door een Balische minderheid, die welvaart op Lombok hadden bevorderd en den gezondheidstoestand op beter peil gebracht.

De heer Jacobs werd na den Japanschen inval geïnterneerd, eerst in de soos te Mataram, later zelfs in de gevangenis, in afwachting van zijn transport naar elders.

In de gevangenis werd op zekeren dag een brief binnengesmokkeld. Niets bijzonders overigens, want brieven, vruchten en andere geschenken werden den ouden gezagsdragers voortdurend in het geheim door de bevolking bezorgd.

Deze brief was van het districtshoofd van Geroeng, Laloe Darwisah. De Laloe bevestigde hierin nogmaals zijn trouw, onder welke omstandigheden ook.

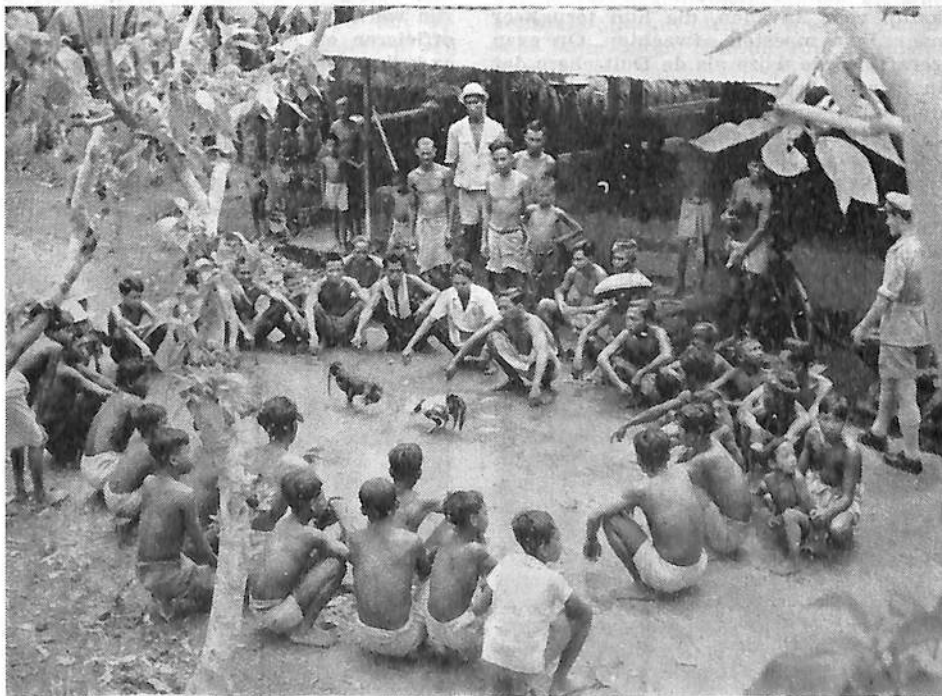
Onder dezen brief — die in het Maleisch gesteld was (de Laloe kent vrijwel geen Nederlandsch) — stond één Nederlandsche zinsnede — en wel deze: „Nederland zal herrijzen!”

Deze zelfde Laloe Darwisah, een krachtige figuur met groote snor, een man van weinig woorden, bewaarde met levensgevaar vier jaren lang een groote Hollandsche vlag.

Op 27 Maart 1946, toen 's ochtends om half acht de Hollandsche troepen bij Lembar landden, woei van de ambtswoning van Laloe Darwisah de vier jaren lang verborgen driekleur. Een half uur later trad de heer Jacobs, dezelfde assistent-resident, dien hij vier jaar geleden had geschreven „Nederland zal herrijzen!”, de woning van het trouwe hoofd binnen.

Over dit weerzien van assistent-resident Jacobs en Laloe Darwisah bewaar ik het stilzwijgen.....

T.

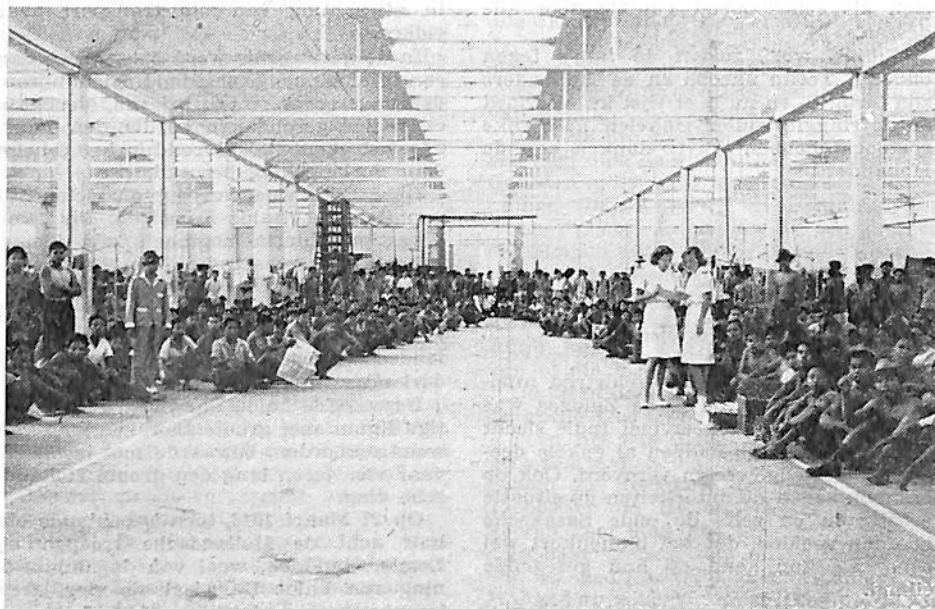
Hanengevecht, een geliefd volksvermaak op Bali.

Foto Marvo/Stevens.

Nieuws van ons Vredesfront

Team 3 in een Javanenkamp op Malaka

Interieur van het Java-kamp Soengei Besi te Kuala Lumpur.

Een der schoonste aandelen in het werk van den socialen opbouw is genomen door team III, onder leiding van Dr. Penris, dat te Kuala Lumpur werkte in een der groote Javanenkampen op Malaka. Het verslag, dat Dr. Penris d.d. 1 April 1946 indiende bij het beëindigen zijner werkzaamheden, luidt al volgt:

Sedert ik eind November met het Rode Kruis-team III in Malaka strandde, zijn wij daar werkzaam geweest in een kamp voor Javanen, die hun terugkeer naar Java moesten afwachten. Op even geraffineerde wijze als de Duitschers dat in Europa deden, hadden n.l. de Jappen duizenden en duizenden mannen uit de Javaansche dessa's weggesleept („shangai-en" noemde men dat), om als slaven te werken overal, waar de Japs arbeidskrachten tekort kwamen. Zoo bijv. aan den beruchten Siam-spoorweg. Zoo ook in Malaka, vanwaar het grootste deel der inheemsche werkkrachten reeds eerder naar Siam was gesleept.

Hoeveel duizenden van deze jongemannen in Nippon-kampen den dood vonden, zal wel nooit met eenige nauwkeurigheid te achterhalen zijn. Na de capitulatie werden de resterende kampbewoners aan hun lot overgelaten. Misschien betekende dit voor hen een verbetering van den toestand na de wijze, waarop zij „verzorgd", d.w.z. uitgehongerd en mishandeld waren geworden.

Een groot aantal ontvluchtte na de capitulatie uit de kampen en trachtte met werken of op andere wijze aan den kost te komen. Een klein aantal vond onderdak bij Maleiers of in Javaansche nederzettingen, die hier reeds vóór den oorlog bestonden.

In Singapore werd toen een organisatie gesticht ter opsporing, concentratie en hulpverlening van al deze zwervers en zoo ontstonden in Singapore en op het

schiereiland Malaka een aantal Javanenkampen, waarvan er één gevestigd werd in Kuala Lumpur. Aanvankelijk stond dit kamp onder leiding van een Engelschen majoor, die de menschen behalve onderdak en rijke voeding, weinig anders kon bieden dan opname van de ergste zieken in plaatselijke hospitalen.

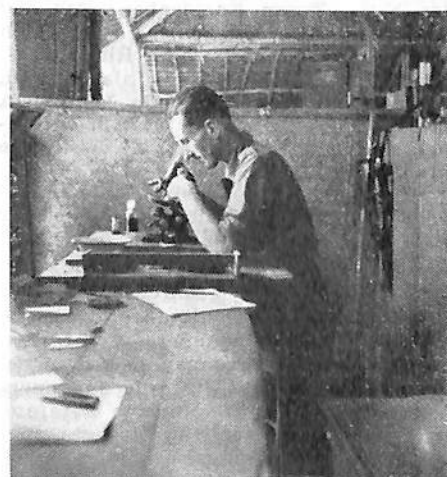
Begin October werd de leiding van dit kamp overgenomen door een reserve-officier van gezondheid van het K.N.I.L., in zijn werk bijgestaan door een staf van 2 officieren en een dozijn minderen, allen ex-krijgsgevangenen, die het kampleven in zijn allerergsten vorm aan den lijve hadden ondervonden. Bij hun komst vonden zij een prachtig, ruim, steenen gebouw met cementen vloer, zijnde de oude landsdrukkerij, waaruit alle machines verdwenen waren. Dit gebouw bood volop

2 Rode-Kruiszusters met mazelen-patientjes.

gelegenheid voor de huisvesting der circa 1200 Javanen, die in groepen van ongeveer 25 man een mandoer kozen, terwijl boven elke 4 groepen hoofdmandoeers werden aangesteld. Het allereerste werk van den nieuwen leider was alle bewoners aan een summiere keuring te onderwerpen, waarbij hem bleek, dat ondervoeding (of beter: „wan"-voeding) en secties met veel secundaire infecties eigenlijk bij 100 pCt. der bewoners voorkwam. Chronische malaria en beenzweren kwamen zéér veelvuldig voor. In totaal waren niet meer dan een 200 man in staat te achten arbeid te verrichten, mits niet te zwaar. De overigen dienden daartoe eerst opgekweekt te worden. In het kamp werd in een besloten ruimte een eigen hospitaal ingericht, dat weldra door de autoriteiten onder den naam van „Soengei Besi" officieel als Convalescent Hospital werd erkend.

De ergst verwaarloosde patiënten werden opgenomen en behandeld. Tevens werd een quarantaine-afdeeling ingericht, waar elke nieuw-aangekomen zwerver werd afgezonderd, tot medisch onderzoek had uitgemaakt of hij kon worden toegelaten tot het kamp, dan wel of hij eerst

Malaria-onderzoek in het Laboratorium van het Tamuan mannenkamp.

hospitaal-behandeling moest ondergaan. Deze quarantaine-afdeeling kreeg het erg druk, want de zwervers meldden zich in grooten getale aan. Eens zelfs arriveerden er 200 man tegelijk!

Uiteraard was het hospitaal zéér primitief. De patiënten lagen op matjes op den grond net als de andere kampbewoners. Twee inheemsche verbandmeesters en een viertal Javanen, die zich vrijwillig hadden aangemeld, waren aanvankelijk de eenige hulpkrachten. Later assisteerden een paar Engelsche Rode Kruis-meisjes, die zich voortreffelijk van haar taak kweten.

Onmiddellijk werd ook de voeding verbeterd: de overdadige hoeveelheid verstrekte rijst werd ingekrompen en aangevuld met versch vleesch, verse visch, groenten of katjang idjoe enz. De bewoners kregen hun levensmiddelen in na-

tura en moesten zelf koken op geïmproviseerde kampvuurtjes. Zij gebruikten voor hun kokerij de meest zonderlinge „paranen”, b.v. Japansche helmen en andere souvenirs. Dit koken mocht alleen geschieden buiten het gebouw. Daar was volop, ook overdekte, ruimte beschikbaar. Alleen voor de ziekenhuis-patiënten werd centraal gekookt.

Aan het groote gebouw waren drie bad-W.C.-huisjes vastgebouwd, waarvan het ééne, dat in goeden staat verkeerde, gereserveerd werd voor het hospitaal. Van de beide andere waren slechts enkele cellen bruikbaar, zoodat badgelegenheid moest worden geïmproviseerd in afzonderlijk staande gebouwen, en W.C.'s (ton-nenstelsel) van gedek (bamboe) moesten worden opgericht. Daar waterleiding in en om het gebouw aanwezig was, leverde de watervoorziening geen moeilijkheden op. Voor een paar gezinnen konden eenige kamertjes in de bijgebouwen beschikbaar worden gesteld.

Het groote terrein om het gebouw was sterk verwaarloosd. Tusschen hoog opgeschoten alang-alang (wild gras) lagen bergen oud-roest, steenen, hout enz. Geleidelijk aan werd al die rommel op eenige groote hoopen verzameld, terwijl liefde voor de voetbal-sport een prachtige aansporing bleek de alang-alang te doen kappen en een voetbalveld aan te leggen. Eenige D.D.T.-besproeiingen en streng toezicht op de zindelijkheid van kamp en omgeving, maakten een afdoend einde aan de vliegenplaag.

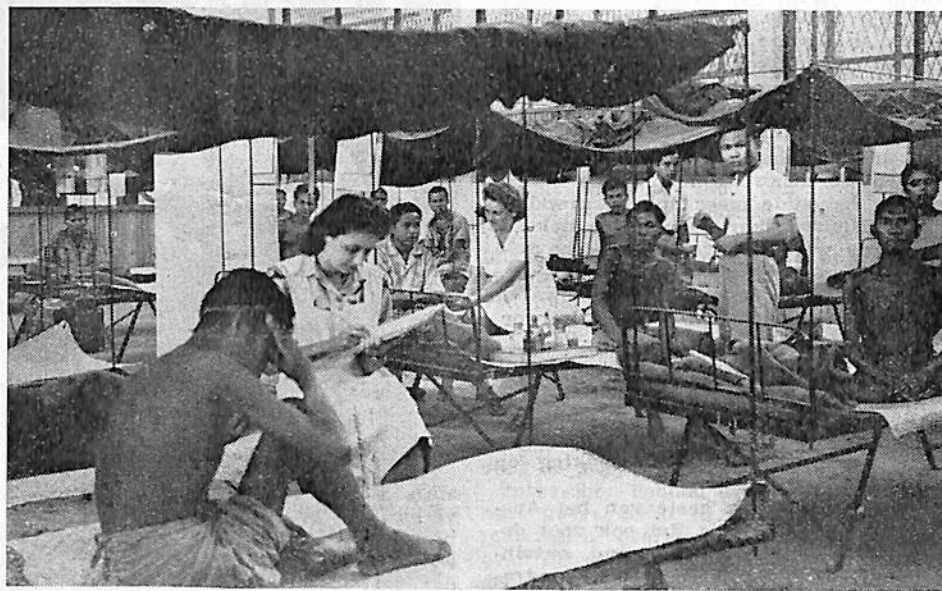
Voor ontspanning der bewoners werd ook gezorgd. Toen bleek, dat in enkele Jappenkampen gamelans aanwezig waren, door de Javanen gemaakt uit kistjes en stukken ijzer, eerlijk van de Japs „gebietst” en daarna moeizaam beklopt en gevild, tot er de gewenschte toon aan te ontlokken was, werd een collectie van deze instrumenten naar het nieuwe kamp gebracht en vormde zich weldra een groep spelers met daarbij behorende dansers.

Toen wij eind November in dit Javanen-kamp arriveerden, stonden wij versteld over hetgeen hier bereikt was: 1500 bewoners, in behoorlijken voedingstoestand, voelden zich kennelijk zeer „senang”. Keurige slaappleatsen lagen in rijen op de vloer, hier en daar onderbroken door zelf opgerichte warongjes, waar etenswaren, vruchten of rookerij te koop waren. Wij stonden in onze verbazing en bewondering niet alleen, getuige het „gasten-boek”, dat naast vele handteekeningen talrijke lofbetuigingen bevatte.

Eetzaal te Emmadorp (Siam).

Een hospitaal-afdeeling van circa 100 patiënten op bedden of op den grond gelegd, toonde nog een aantal voorbeelden van den fysieken toestand, waarin de menschen 1½ maand geleden veelvuldig waren aangetroffen; daar lagen nog sterk verniergden, daar lagen er dik onder de schurft, daar lagen er met sterk vergroote milt, enz. enz.

Meer ernstige gevallen in het hospitaal van het kamp der Javaansche évacué's Soengei Besi te Kuala Lumpur.

Orde en zindelijkheid heerschten overal en er waren bijna géén vliegen. Vrijwel den geheelen dag klonken gamelan-tonen door het kamp. 's Middags joegen enthousiaste spelers achter het bruine monster op het voetbalveld. Een paar honderd man trok dagelijks naar werk in de stad, om wat bij te verdienen. Alles onder het steeds doorgevoerde principe: vrijheid, blijheid. Afgezien van een wisselende corvee-ploeg voor werkzaamheden ten behoeve van het kamp, was iedereen vrij zich voor werk-tegen-betaling aan te bieden, of zijn tijd door te brengen met luieren, spelen, potje koken enz. De menschen moesten ervaren, dat dit kamp anders was dan de Japsche concentratiekampen en zij werden dan ook volkomen vrijgelaten in uitgaan of wegllopen! Alleen stond bij den ingang een militaire wacht van ex-inlandsche soldaten, die onder de bewoners waren aangetroffen en van geweren voorzien. Aan den achteruitgang stond een wachtpost van de kamp-politie. Deze posten dienden om te waken tegen binnendringen van ongewenschte elementen, zooals prostitutees, die aanvankelijk het kamp nog bezocht hadden en tegen het naar buiten dragen van kampeigendommen. Het geheel was een voorbeeld van wat met organisatie-talent en goede leiding te bereiken viel voor wrakken en stakkers, die gedwongen waren hier te blijven om in afwachting hunner repatriëring zoo goed mogelijk op verhaal te komen en een zoo aangenaam mogelijk verblijf te genieten.

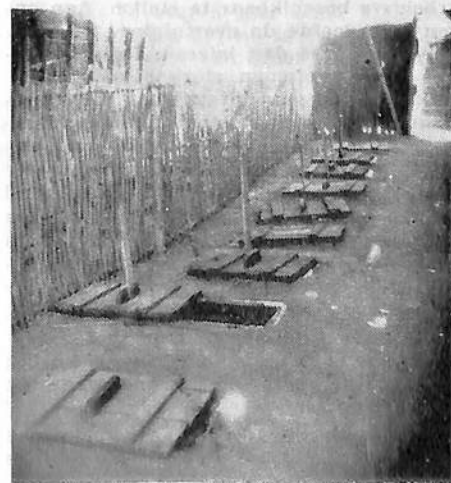
Ons Roode Kruis-team was zéér welkom om alles nog te helpen verbeteren. De verpleegster met haar helpsters namen het hospitaal voor haar rekening, zoodat de Engelsche helpsters elders nuttig werk konden gaan doen. De analyste kreeg opdracht een daartoe beschik-

bare ruimte, waarin slechts een microscop, een centrifuge en een paar reageerbuisen aanwezig waren, om te zetten in een laboratorium, waar bloed, urine en ontlasting regelmatig onderzocht konden worden. De apothekers-assistente moest het hospitaal voorzien van de vereischte medicamenten en daartoe allereerst den aanwezigen voorraad inventariseeren. De-

ze was grotendeels Japansch, en de samenstelling bleef, zelfs na ingeroepen hulp van een krijgsgevangen Japansch arts, soms nog een geheim!

Zij moest zorgen voor aanvulling, wat als regel beteekende: bedeltochten langs plaatselijke ziekenhuizen. De secretaresse kreeg allerlei administratieve werkzaamheden, later ook de „sociale” verzorging van het kamp en fungeerde een tijdlang zelfs als „liaison officer” met de Engelsche autoriteiten, toen die functie vacant was.

De mannelijke hulpkracht werd ingedeeld bij de reparatie-afdeeling van den „staf” en ik zelf kon den kampleider bijstaan in ziekenbehandeling en kamphygiëne.

W.C.'s mannenkamp Tamuan (Siam).

Een der hulpverpleegsters kreeg naast haar hospitaalwerk het toezicht op de gezinnen, een ander maakte dagelijks een paar ronden door het kamp, om eventuele zieken op te sporen. Twee der meisjes hielpen in de polikliniek-verbandkamer.

Doorlopend werd onder het besmettelijke enthousiasme van den kampleider gewerkt aan verbeteringen. Er werd een centrale keuken gebouwd uit steenen, aarde en eenige metalen kookpannen, zoodat het zelf-koken beperkt kon worden tot het bereiden van zelf-gekochte extra lekkernijen. Het terrein werd meer en meer geëgaliseerd en een tweede voetbalveld aangelegd. Voor het hospitaal kregen we nieuwe bedden. Geen enkele patiënt behoefde meer op den grond te liggen. Nieuwe tikartjes (matjes), dekens, klamboes werden bij elkaar gescharreld en meer en meer ging het hospitaal gelijken op een echt ziekenhuis, al waren de middelen waarmee gewerkt moest worden, vaak ook zéér primitief.

Een groote ruimte was bestemd voor de routinebehandelingen van malaria, wonden, scabies, „wan“-voeding enz. Een kleinere ruimte bleef vrij voor meer ernstige patienten, bij wie verdenking op long-t.b.c. bestond.

Als zéér welkome geste van het Australische Rode Kruis, dat ook voor dekens en klamboes had gezorgd, ontvingen wij een belangrijke hoeveelheid extra-voeding in den vorm van vruchten op water, tomatensaus, blikgroenten, boter, suiker, sinaasappelsap enz. Dit was bijzonder welkom, omdat het ons pas eind Maart gelukte regelmatig voor ons hospitaal eieren, vruchten etc. te krijgen, die ook aan de andere ziekenhuizen werden verstrekt.

Nadat de kampsterkte tot een maximum van 1750 was gestegen, en de hospitaalsterkte tot 140 patienten, o.a. doordat een vrij groot aantal vroeger in plaatselijke ziekenhuizen opgenomen menschen door ons waren teruggehaald, in de overtuiging dat ze het bij ons beter zouden hebben dan daar, begon gelijdelijk den teruggang, waaruit geen ongewilde achteruitgang mag worden afgelezen. Veel eerder was dit een gevolg van veranderde „kamppolitiek“. Werden aanvankelijk alleen *ter plaatse* kampbewoners in de gelegenheid gesteld wat geld te verdienen met werken, meer en meer kwamen aanvragen binnen van rubber-ondernemingen, die voor den oorlog met Javaansche koelies hadden gewerkt, om arbeiders beschikbaar te stellen. Aan onzen kant leefde de overtuiging, dat werken beter was dan luiëren. Daarbij werden de symptomen sterker en sterker, die er op wezen, dat wij ons mooie gebouw wel zouden moeten missen en daarvoor in de plaats tenten zouden krijgen. Toen bovendien drastische beperking der rijstrantsoenen plaats grepen, in verband met de algemeene voedselschaarste en wij er slechts met zéér veel moeite in slaagden compensatie van voeding in andere vorm te krijgen, verlieten een paar honderd Javanen plotseling het kamp. Nu leek ons de tijd gekomen tot decentralisatie over te gaan. Groepen koelies werden op ondernemingen ondergebracht en konden daar werken.

Natuurlijk werd vooraf een onderzoek ingesteld naar de omstandigheden ter plaatse (woning, water, licht, voeding, enz. enz.) terwijl ook periodiek toezicht werd en zal worden gehouden op de om-

Voetbalwedstrijd in het kamp Soengei Besi te Kuala Lumpur onder leiding van den kampcommandant maj. Cooke.

standigheden der menschen tijdens hun verblijf. Zieken werden naar het kamp-hospitaal overgebracht. Nadrukkelijk werd met de managers overeengekomen, dat de Javanen niet onder contract mochten werken en dus met den dag hun arbeidsverband kunnen beëindigen. Zulks in verband met de naderende repatriëring, die men in Mei hoopt te kunnen afwerken.

Door deze maatregelen daalde de kampsterkte tot de helft der maximaal bereikte bezetting, dus beneden 900 en zal vermoedelijk snel verder dalen. De hospitaalsterkte bedraagt géén 60 meer. Afgezien van deze patienten zijn alle bewoners fysiek geschikt tot werken en psychisch zóó, als wij altijd den Javanen gekend hebben: beleefd, opgewekt en kinderlijk gelukkig! Vooral hun gamelan en hun voetbal hielden hen in prettige stemming. De gamelan-kunst ontwikkelde zich zóódanig, dat niet alleen enkele voorstellingen voor genoodigden in het kamp konden worden gegeven, doch dat dergelijke voorstellingen ook konden worden gearrangeerd in een kamp van Hollandsche soldaten, in het Engelsch

militair hospitaal en in een naburige groote leproserie. Ja, zelfs werden een paar tournee's op touw gezet voor oud-Javaansche nederzettingen in de omgeving. Collectes, bij deze gelegenheden gehouden voor de „gamelan-kas“, stelden de spelers in staat meer en meer passende costuums aan te schaffen voor de dansers.

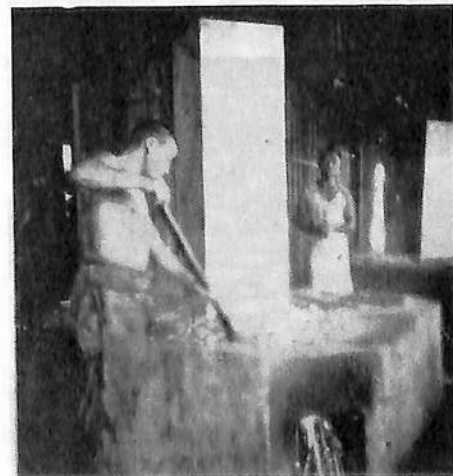
Door de voetballers werd een regelmatige competitie tusschen 6 elftallen om een wisselbeker gespeeld en eenige malen vocht een gemengd elftal van staf + bewoners tegen een Engelsch elftal!

Wanneer men bedenkt in welk een verwaarloosden toestand de Javanen in het kamp aankwamen, dan mag een sterftecijfer van nog géén twintig in dit half jaar zeker bevredigend worden geacht. Het meerendeel dezer sterfgevallen kwam trouwens voor onder de zieken, die in den aanvang in de verschillende ziekenhuizen der stad waren opgenomen. In het kamphospitaal overleed er slechts een half dozijn. Voor een groot deel is dit ongetwijfeld te danken aan het feit, dat ons kamp voor epidemieën bleef gespaard.

Dat onder de ernstige gevallen van

Reeks W.C.'s

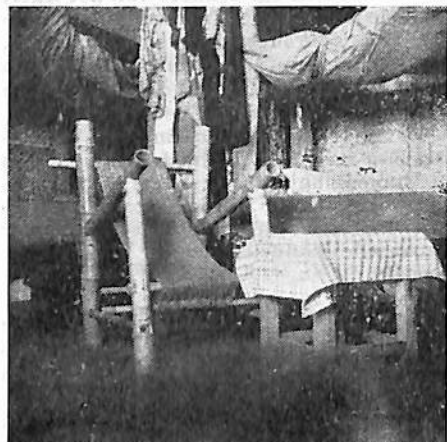
Interieur keuken

Emmadorp (Siam).

„wan"-voeding slechts zelden uitgesproken gevallen van beri-beri of pellagra werden waargenomen, is een ervaring, die men ook in vele krijgsgesvangenenkampen schijnt te hebben opgedaan.

Zoo staan wij thans op het punt Kuala Lumpur te verlaten, daar er voor ons team niet meer voldoende werk is.

Wij laten achter een gezonde Javanenbevolking, die vol verlangen uitziend naar den dag, waarop zij naar „tanah Djawa" kan terugkeeren en die naar wij hopen, thuis haar ervaringen zal vertellen over het verschil in behandeling in Nederlandse „herstellingsoorden" en die in kampen, waar Jappen met leuzen over co-operation, co-prosperity en onafhankelijkheid zwaaien.

Interieur woning

Tenslotte mag niet onvermeld blijven de naam van Dr. A. K. J. Koumans, wiens energie en organisatietalent, onvermoeibare opgewektheid en enthousiasme, dit werk tot een succes maakten. Wanneer men weet, welk lijden hij zelf in Jappen-krijgsgesvangenschap doormaakte, is het ongelooflijk, dat hij in staat was tot een prestatie, waarvoor hem niet genoeg hulde gebracht kan worden.

Lx.

Verklaring Maleische woorden:

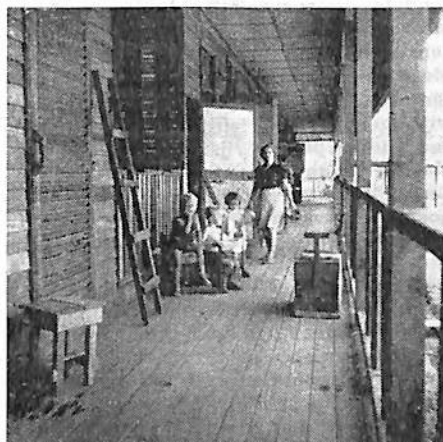
mandoer = vóórman

senang = behagelijk

warongjes = kleine verkoop-gelegenheden

tikar = mat

tanah Djawa = Java

Gemeenschappelijke voorgalerij te Emmadorp (Siam).

De toestand op

Celebes

Een ambtenaar B.B. schrijft:

Ik ben belast met de twee vroegere onderafdeelingen K₁ en K₂. In K₁ — mijn standplaats vóór den oorlog —, ben ik met gejuich door de bevolking ontvangen, doch in K₂ was de zgn. „Republiek Indonesia" aan het bewind, dat beteekent dat de afdeeling onder bewind staat van een groep moordenaars en rampokkers, collaborateurs met de Japanners. Thans hebben we hier met één compagnie (± 120 man) het geheele gebied gezuiverd, waarbij enkele gevechten plaats hadden; dit alles tot groote opluchting van de gewone bevolking, die dolblij was van hun eigen republiek bevrijd te zijn. De economische opbouw stuit op groote moeilijkheden vanwege het transportprobleem: niet alleen een tekort aan stoomschepen, doch ook aan prauwen, waarvan tijdens den oorlog zeker de helft tot zinken is gebracht, omdat zij goederen voor de Jappen transporteerden.

Intusschen hebben wij nog 2000 Japanners geëvacueerd en hun voorraden en materialen overgenomen, maar het is over het geheel ouwe rommel. In mijn gebied is nu ook reeds het Japansche invasiegeld — waardeloos scheurpapier — ingewisseld tegen ons nieuwe geld.

Het is zwaar werk en het beroerde is, dat wij ex-krijgsgesvangenen en geïnterneerden ondanks alles toch niet 100 procent zijn. Wij zijn allen gauw vermoeid en bovendien hebben de Japanners een zoo complete moreele bende achtergelaten, dat je er soms van walgt. Honderden meisjes zijn in bordeelen voor het leger terechtgekomen enz. enz. Het is een totale verwildering. Ik zelf heb soms zin den boel er maar bij neer te gooien. Toch roeien wij nog maar steeds door.

Als U eens een pakje kunt sturen met iets echt Hollandsch er in..... en, ja een portret van de Koningin en familie, want de regeering hier is te beroerd om ons daarvan te voorzien. Zelfs een behoorlijke Nederlandsche vlag schiet er niet op over.

Er zijn hier duizenden inlandsche christenen, die zwaar geleden hebben onder den Japanschen onderdrukker, voor wie nog steeds niets is gedaan; misschien kan men een actie beginnen om wat pakketten te sturen met oude kleeren; zelfs het grofste katoen is van onschatbare waarde voor een broekje of baadje.

Overigens beginnen er wel al schepen te komen met oude legervoorraden van de Amerikanen die eenig perspectief openen.

Verantwoording

In „Het Dagblad" te Batavia van 3 Mei j.l. komt een artikel voor, waarvan de schrijver de vraag stelt, wanneer de Indische regeering het oogenblik gekomen acht rekening en verantwoording af te leggen over haar beleid sedert 8 December 1941. Wanneer zal dit „Witboek" verschijnen?

De schrijver noemt dan een aantal punten waarop antwoord zal moeten worden gegeven:

10. Waarom werden de vrouwen en kinderen niet naar Australië geëvacueerd? Het was toch bekend welke gruweldaden de Japanners zouden bedrijven?
20. Waarom bood het leger geen krachtiger weerstand? En zoo weloverwogen tot den terugtocht was besloten, waarom heeft dit dan den vorm van een paniek aangenomen?
30. Tot nu toe ontbreekt een geschiedkundig overzicht over de houding der Europeesche, Chineesche en „Indonesische" gemeenschap t.a.v. den Japanschen bezetter.

40. Rekening en verantwoording van het beleid der Indische regeering op staatkundig, economisch en financieel gebied gedurende de Brisbane-periode. Wat deed de regeering in deze periode om in contact met alle bevolkingsgroepen in Indië te komen?

50. Waarom kwamen dr. Van Mook en andere uitgeweken prominente autoriteiten niet daags na de capitulatie, dus op 16 Augustus 1945, maar eerst begin October op Java?

De schrijver besluit zijn artikel:

„Indien de Indische regeering daartoe niet uit eigen beweging overgaat, verwachten wij dat de Tweede Kamer den minister van Overzeesche Gebiedsdeelen ter verantwoording zal roepen en bij dezen bewindsman zal aandringen op volledige opening van zaken met vermelding van den gang der gebeurtenissen sedert 8 December 1941 en van de personen die mede aansprakelijk zijn voor de Indische tragedie".

Aan de hand van aangetroffen archiefstukken e.d. is een overzicht samengesteld van Japan's economisch beleid in de residentie Atjeh, waaraan het volgende is ontleend:

In het kort kan dit beleid worden gekarakteriseerd door vast te stellen dat de opvoering van de voedselproductie een levenskwessie voor het Japansche bewind was, daar het leger voor zijn voeding nagenoeg geheel afhankelijk was van hetgeen het land opbracht. Alle economische maatregelen waren dan ook hierop gericht, waarbij de belangen van de bevolking voor die van het leger moesten wijken. Een intensieve propaganda moest de bevolking doordringen van de noodzaak hiervan tot verdediging van het vaderland. Alle producten boven het eigen gebruik werd door Japansche handelslichamen opgekocht tegen vastgestelde prijzen, terwijl later per onderafdeling leveringsquota werden vastgesteld. De volledige uitschakeling van den vrijen handel - niet alleen vielen rijst en andere eenjarige gewassen onder de regeling doch ook tal van andere artikelen - maakte een distributie-systeem voor niet-landbouwers noodzakelijk, waarin ook verschillende import-artikelen, zoals katoentjes, suiker, enz. werden begrepen, voorzover deze tenminste sporadisch verkrijgbaar konden worden gesteld. Daarnaast werd op allerlei wijzen de vervaardiging van vervangingsartikelen aangemoedigd. Nevenverschijnselen van deze regelingen waren controle door de Overheid op den uitvoer, eerst naar buiten de residentie, later ook op dien van de onderafdelingen onderling, en een prijsbewaking.

De Japansche officiële gegevens moeten echter met voorzichtigheid worden gehanteerd, daar tal van maatregelen, op papier met alle mogelijke waarborgen omkleed, slechts den dekmantel vormden voor de grofste willekeur. Nadat verschillende regelingen waren uitgevaardigd, die echter niet tot het beoogde doel leidden, werd op 1 April 1944 overgegaan tot het systeem van verplichte leveringen van rijst en eenjarige gewassen, waarbij de te leveren hoeveelheden door de Overheid werden vastgesteld. Zware straffen werden gesteld op overtreding van de gegeven voorschriften.

Ook dit had niet het gewenschte gevolg, daar bijv. voor het oogstjaar 1 April 1944 t/m 31 Maart 1945 de door de residentie Atjeh te leveren hoeveelheid rijst was vastgesteld op 22.000 ton en bleek dat in het eerste halfjaar, waarin volgens de maandelijksche onderverdeling 16.250 ton moest worden geleverd, slechts 6.969 ton was binnengekomen. Aan de te leveren eenjarige gewassen was 45 ton geleverd inplaats van de vastgestelde 1500 ton. Het resultaat hiervan was, dat in Januari 1945 nogmaals uitdrukkelijk het niet voldoen aan de opgelegde leverantieplicht werd strafbaar gesteld met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste 20 jaar of een geldboete van hoogstens f 200.000. Desondanks schijnen ook over het tweede halfjaar de leveranties weinig bevredigend te zijn geweest. Voor het oogstjaar 1945/46 werden niettegenstaande de

weinig bemoedigende ervaringen de quota nog verhoogd, n.l. 33.000 ton rijst en 5.400 ton eenjarige gewassen. Gegevens over de resultaten van het eerste halfjaar van deze regeling zijn niet beschikbaar.

De rijstleveranties.

Ten aanzien van bovenstaande mag de vraag worden gesteld of deze officiële Japansche cijfers de werkelijkheid weergeven, m.a.w. of enerzijds de rijstrequireering tot genoemde quota beperkt bleef en daarnaast niet door andere instanties tot vordering werd overgegaan en of anderzijds de overgelegde leverancie cijfers niet opzettelijk aan den lagen kant worden gehouden. Postief uitsluitel kon hierover niet worden verkregen, al wisten wat het laatste betreft tal van aanwijzingen in die richting. Bleven inderdaad de verplichte rijstleveranties tot genoemde quota beperkt, dan kan deze vordering geenszins overdreden worden genoemd en waren zeker binnen de grenzen van Atjeh's productiecapaciteit gelegen, d.w.z. in normale omstandigheden. Tijdens de bezetting had echter een verschuiving plaats in deze omstandigheden, ten eerste door den zeer intensieven aanplant van eenjarige gewassen en door de propaganda voor uitbreiding van het sawah-areaal, en in ongunstigen zin door den achteruitgang van de irrigatie-werken, de verslapping in de animo om meer te planten dan noodig voor eigen gebruik en tenslotte door de zware belasting van de landbouwende bevolking voor de uitvoering van militaire en civiele openbare werken.

Toch lijkt de conclusie niet gewaagd, dat de Atjeh'er getracht heeft zijn rijst zoo veel mogelijk vast te houden, waarmede in overeenstemming zijn de geruchten, dat Atjeh ook thans nog over zeer ruime rijstvoorraden beschikt. De redenen hiervoor zouden kunnen zijn de lage prijzen, de zucht om zelf over den verkoop van zijn rijst te kunnen beschikken, de mogelijkheden van den zwarten handel en de wensch om in verband met de onzekere tijden een flinke voorraad achter de hand te houden. Dat dit lijdelijk verzet nagenoeg algemeen was en uit die innerlijke noodzaak voortvloeide, blijkt wel uit het feit, dat ondanks de vrees voor de Japanners, de inschakeling van politie en militairen en de zware straffen, men er niet in geslaagd is het vereischte quantum te verkrijgen. Hoe hoog deze kwestie den Atjeh'er zat, blijkt nog uit de ongeregelde heden in Pandra in de onderafdeling Bireuën in begin 1945, waarbij tal van Japanners en Atjeh'ers het leven lieten, welke ongeregelde heden eveneens mede uit moeilijkheden bij de gedwongen rijstleveranties zouden zijn voortgevloeid.

De landbouwproducten.

Gezegd kan worden, dat t.a.v. de meeste landbouw- en veeteeltproducten van een vrije beschikking van den producent over zijn product geen sprake meer was. Over zijn product werd geheel of gedeeltelijk beschikt door de Overheid ter voorziening in de behoeften van de Overheid zelf, hetzij tevens den handel in het product ook verder onder controle te stellen,

meestal door dezen te monopoliseeren ten behoeve van bepaalde door de Overheid aangewezen Japansche handelslichamen. Het geheele stelsel was in zekeren zin een herleving van het oude cultuurstelsel in zijn meest stuitenden vorm, waarbij de bevolking werd gedwongen haar producten af te staan of bepaalde producten voort te brengen tegen prijzen, die verlagen beneden die, welke op de vrije markt zouden zijn te bedingen. Daartegenover staat een opvoering van de productie van tal van voedingsgewassen, die vroeger slechts zeer beperkt werden aangeplant en die er toe hebben bijgedragen de economische positie van de bevolking in de oorlogsjaren te versterken.

Buiten het bestek van dit betoog vallen de ongeregelde, dagelijkse requireeringen van b.v. visch en andere levensmiddelen ten behoeve van het leger, alsmede de requireering van klappertuinen of de opbrengst daarvan, waarbij b.v. op Sabang een prijs werd betaald van f 0.03 per klapper, terwijl deze op de vrije markt f 1.— tot f 1.20 bedroeg.

Wat betreft de bemoeienis van de Japanners met de nijverheid, ook hier was de inmenging allereerst gericht op inschakeling in de oorlogspanning, terwijl daarnaast de monopoliseering door Japansche handelslichamen een factor vormde.

Slavenarbeid.

Een zware wissel werd door de Japanners getrokken op de arbeidsprestaties van de bevolking voor den aanleg van wegen, vliegvelden en allerlei militaire en civiele werken. Het groote aantal arbeidskrachten werd gedurende den eersten tijd aan de „bevrijders” enthousiast geleverd mede door de inschakeling van de jeugdorganisaties, doch naarmate de ontgoucheling doorwerkte en de druk toenam, werd de geestdrift minder en moest hoe langer hoe meer geweld worden gebruikt om de benodigde arbeidskrachten te verkrijgen. Bovendien werd een steeds grooter aantal personen ingeschakeld in de Japansche semi-militaire organisaties, waarvoor in de eerste plaats de leeglopers en minder goede elementen zich hadden aangemeld, zoodat tenslotte alleen de eigenlijke landbouwers overbleven, die dikwijls weken achtereen te werk werden gesteld, vaak in andere onderafdelingen, waardoor de sawahbewerking in het honderd liep. Alle arbeidskrachten tusschen de 16 en de 45 jaar moesten worden geregistreerd onder vermelding of zij in aanmerking kwamen voor inlijving bij militaire organisaties dan wel voor oproeping tot „vrijwilligen” arbeid. Allerlei goedklinkende maatregelen werden genomen ten behoeve van deze arbeiders, doch het is welhaast overbodig te constateeren, dat hiervan in de praktijk niets terecht kwam. Van „vrijwilligen” arbeid was geen sprake, het was in feite een verplichte arbeidsdienst, die neerkwam op arbeidsterreur, daar geenerlei waarborg bestond omtrent den tijd, dat de arbeid moest worden gepresteerd, noch omtrent den duur, noch omtrent het aantal dagen dat men kon worden opgeroepen. De behoeften van leger en civiele instanties waren de eenige maatstaf. Deze „vrijwillige” arbeid was dan ook een van de meest gehate instellingen van het Japansche regime.

De bevolking liet zich niet misleiden door den schoonen schijn van de nieuwe organisatie, hetgeen blijkt uit een klacht

in October 1944, dat de voorgeschreven registratielijsten nog slechts van drie onderafdeelingen waren ontvangen, waardoor een controle op een billijken omslag van den gevraagden arbeid bleef ontbreken. Medegedeeld werd, dat in verband met de steeds toenemende behoefte aan arbeidskrachten reeds hulp was verzocht aan Sumatra's Oostkust en Tapanoeli en dat ook van daar reeds duizenden arbeiders waren toegestroomd. Het droevig lot van deze lieden, meerendeels ondernemingskoolies, die als ratten op Sabang en elders zijn omgekomen, is genoegzaam bekend en zal behooren tot de groote schandvlekken van de Japansche bestuursperiode.

Tenslotte nog iets over den werkelijken druk van dezen „vrijwilligen” arbeid voor den gewonen kampongman. Uit Sigli wordt gemeld, dat een opkomst van gemiddeld 14 dagen per maand niet tot de uitzonderingen behoorde, van Sabang en Koetaradja komen cijfers van gemiddeld 10 tot 14 dagen per maand. In Koetaradja is het voorgekomen, dat de pasar werd omsingeld en onder verkoopers en pasargangers een razzia werd gehouden naar kandidaten voor de semi-militaire organisaties en arbeiders. In de onderafdeling Tapatoean was de druk ten behoeve van den wegaanleg Roending-Sidikalang zoo zwaar, dat velen naar elders een goed heenkomen zochten.

In den Atjehraad verhief in April 1944 Teunkoe Mohamad Hasan, de moedige en bekwaame zelfbestuurder van het landschap Gloempang Pajoeng, zijn stem tegen den zwaren druk, welke hiermede op de bevolking werd gelegd en wees hij er op, dat hierdoor de sawaharbeid in het gedrang raakte, doch vanzelfsprekend had dit geen resultaat. Zooals bekend werd hij eenige maanden later beschuldigd van samenspanning tegen de Japanners en geëxecuteerd.

Wegverbindingen.

De voornaamste wegverbindingen, welke tijdens het Japansche bestuur tot stand zijn gekomen, zijn:

1. De verbinding Takengon-Blang Kedjeran, waardoor doorgaand verkeer van Takengon via Blang Kedjeran en Koetajane met de Karohoogvlakte mogelijk is. Deze wegaanleg sluit aan bij het wegennet van het gouvernementshars- en terpentinbedrijf, dat reeds een belangrijk stuk in de richting van Blang Kedjeran was gevorderd. Ook hier zijn krijgsgevangenen tewerk gesteld geweest en uit de openingsrede op 20 Juli 1944 blijkt, dat hierbij veel menschenlevens verloren zijn gegaan.

2. De verbinding Roending-Sidikalang, waardoor aan Atjeh's Westkust een rechtstreeksche verbinding met de Karohoogvlakte werd gegeven. Onder Nederlandsch bestuur was hiervoor reeds een bedrag van f 1.750.000 uit de rubbergelden beschikbaar gesteld en was met de uitvoering reeds een aanvang gemaakt uit andere fondsen.

3. De verbinding Sigli-Meulaboh, de zogenaamde transversaalweg, waarin de ontbrekende schakel werd voltooid. Deze verbinding was reeds van Sigli-Lam Meulo tot voorbij Beumpang gevorderd en was aan de Meulabohzijde het gedeelte tot Koala Toestoet juist geheel verbeterd. De kosten voor het ontbrekende deel werden destijds op ruim een millioen gulden begroot.

Voorts werden o.a. in de onderafdeelin-

gen Koetaradja en Seulimeum voor strategische doeleinden tal van nieuwe wegen aangelegd en bestaande verbeterd. De bij den terugtocht van onze troepen opgeblazen 124 meter lange brug in den Gajoweg, 11 K.M. van Bireuën, werd op 1 Juni 1943 weer heropend. Ook de groote brug in de verbinding Koetaradja-Medan, die destijds door een geallieerde landingsgroep werd opgeblazen, werd hersteld.

Land- en mijnbouw.

Omtrent de ondernemingen van land- en mijnbouw in Atjeh tijdens de Japansche bezetting zijn slechts weinig officiële gegevens beschikbaar. Anders dan op Sumatra's Oostkust en Tapanoeli werden hier alle planters van Nederlandsche nationaliteit onmiddellijk geïnterneerd, hetgeen zou zijn gedaan om tegevoet te komen aan de anti-Nederlandsche gezindheid van de Atjehsche bevolking. Slechts enkele buitenlandsche, vnl. Zwitsersche, planters bleven op hun post, terwijl in de onderafdeelingen Takengon en Blang Kedjeran eenige planters eerst eenigen tijd na de bezetting werden geïnterneerd. Voorts werd de leider van het gouvernementshars- en terpentinbedrijf met een van zijn administrateurs nog tot ultimo Juni 1943 in een adviseerende functie bij het bedrijf tewerk gesteld.

Wat de rubber-, oliepalm- en vezelondernemingen betreft, kan omtrent den huidige staat slechts worden medegedeeld, dat vermoedelijk een gedeelte van den aanplant zal zijn gekapt ten behoeve van den teelt van voedselgewassen. Omtrent den toestand van de landbouwondernemingen van de Société Financière des Caoutchoucs op de Westkust van Atjeh (rubber en oliepalm), deelde een der achtergeblevenen Zwitsersche employé's mede, dat deze sedert 1943 nauwelijks meer werden onderhouden, terwijl het werkvolk werd weggevoerd voor den aanleg van vliegvelden en wegen. Allerwege werden gedeelten van den aanplant voor voedselverbouw in gebruik genomen. Wegen en bruggen, woongebouwen en fabrieken zouden in een ernstig verwaarloosden toestand verkeren. Van de machines, auto's en prauwen, spoorbaanmateriaal enz. zou veel zijn weggehaald.

Wat de bergcultures betreft, werden van inheemsche zijde inlichtingen ontvallen, dat van de theeonderneming Redelong (N.H.M.) een groot gedeelte voor den voedsellandbouw zou zijn gekapt. De koffieondernemingen (vnl. Europeesche kleinlandbouwbedrijven) zouden gedurende het eerste jaar vrij goed zijn onderhouden, doch daarna vrijwel zijn verwaarloosd. Hetzelfde zou gelden voor de bevolkingskoffietuinen. Van een der ondernemingen zou ongeveer 2/3 zijn gerooid ten behoeve van den djarak-aanplant. Het gouvernementshars- en terpentinbedrijf heeft onder Japansche leiding de exploitatie van Tagengons den-nbosschen voortgezet. In Juli 1945 zou echter het bedrijf gestopt zijn in verband met transportmoeilijkheden en de noodzaak om meer arbeidskrachten in te schakelen bij de voedselproductie. De voorraden hars en terpentin zouden, volgens uit andere bron verkregen inlichtingen, resp. hebben bedragen 45000 en 395000 kilogram. De bosschen zouden goed zijn onderhouden met een alleszins voldoende brandbescherming. Na het vertrek der Japanners zou echter de brandbewaking zijn verslapt en zouden verschillende branden zijn voorgekomen.

De toestanden onder de koeliebevolking zouden in Atjeh zeer slecht zijn tengevolge van ondervoeding en ziekte. Op 1 April 1944 werd voor de ondernemingsarbeiders een soort van poenale sanctie ingevoerd, daar voor allen het verlaten van de onderneming strafbaar werd gesteld, behoudens verkregen toestemming van den resident.

Ook bij het goudwinningsbedrijf van Marsman's Algemeene Exploratie Maatschappij in de onderafdeeling Meulaboh werd onder Japansche leiding met behulp van eenige bij dit bedrijf werkzame buitenlandse krachten voortgezet.

De voor de Japansche bezetting vernielde boorterreinen zijn door de Japanners ten deele weer in gebruik gesteld. Omtrent den omvang der productie en den aard der geproduceerde olie zijn geen gegevens beschikbaar. Wel werd gemeld, dat in de onmiddellijke nabijheid van de afdeelingshoofdplaats Langsa een nieuw olieterrein in exploitatie zou zijn gekomen en dat aldaar ook een nieuwe raffinerij in bedrijf zou zijn gesteld.

Verkeer- en waterstaat.

Omtrent verkeer en waterstaat in de residentie Atjeh tijdens de Japansche bezetting valt nog het volgende te vermelden:

Aan de Atjeh-tram werden voortdurend zwaarder eischen gesteld in verband met het in steeds sneller tempo uitvallen van het autoverkeer en de achteruitgang van het materiaal. Vernieuwing van het materiaal was niet mogelijk, terwijl de reparatiemogelijkheid onvoldoende was. Atjeh Stoomtram en Delispoor kwamen onder een centraal beheer te Medan. Tenslotte was de toestand zoo achteruitgegaan, dat tengevolge van gebreken aan baan en materiaal, over het traject Koetaradja-Besitang vier dagen werd gedaan.

Het autoverkeer werd in December 1943 gebonden aan een vergunningsstelsel, nadat reeds in Mei 1943 een vergunning was voorgeschreven voor iedere overdracht van auto's en onderdeelen. De resident was bevoegd om auto's, waarvoor hij geen vergunning wenschte af te geven, door de eigenaars te doen opleggen tegen een vergoeding van f 1.50 per maand. Deze auto's mochten niet worden vervreemd, verplaatst of gedemonteerd, en de resident kon den verkoop naar elders gelasten in verband met daar gebleken behoefte.

Het grobakverkeer won door deze omstandigheden aan beteekenis. In Juni 1944 werd voorgeschreven, dat alle grobaks en sado's moesten worden geregistreerd en van een nummerplaat voorzien, terwijl een maand later de aansluiting der voerlieden bij een bond werd voorgeschreven, teneinde door samenwerking te geraken tot een betere voorziening van het zoo-wel voor het publiek als het leger belangrijke vervoer van levensmiddelen en andere goederen.

De verordeningen inzake het prauwenverkeer bedoelden, naast bevordering van vervoer en visscherij, ook controle op deze vaart uit militair oogpunt.

Alle vaartuigen moesten worden geregistreerd ongeacht de grootte, terwijl voor het in de vaart brengen een vergunning noodig was. Op het branden van vuren stond de doodstraf. Van alles wat door de prauwvoerders van belang werd opgemerkt, moest onmiddellijk mededeeling aan de dichtstbijzijnde civiele of militaire instantie worden gedaan.

Bandoeng

ná de Japansche capitulatie

Het Nieuwe Jaar

Onder mortier- en houwitsers-geknal gaat het nieuwe jaar in. Het lijkt veel op een oud-Indisch Nieuwjaar, maar nu is het vuurwerk ernst. Achter een glaasje „Javassche jenever“ drinken vele Nederlanders elkaar zwijsend toe. De oudejaarsavondstemming ontbreekt. Zij houden van dit land en moeten machteloos aanschouwen hoe het ten gronde gaat. Afbraak, chaos, terreur, leugenachtige voorlichting. De Nederlanders in Indië worden niet geraadpleegd. Drie en een half jaar kampeven zijn voldoende om hen elk recht van spreken in Indische zaken te ontzeggen. De regeering beslist, maar wat beslist zij? Wat wil Australië eigenlijk en wat is de reden van de Engelsche passieve houding? Zoo zijn er tientallen vragen. Zij kunnen alleen met vermoedens beantwoord worden en bemoeiend zijn deze antwoorden niet. Een ding staat vast. Sinds 15 Aug. 1945 is het bergafwaarts gegaan en van een ommekeer ten goede is niets te bespeuren.

Het nieuwe jaar brengt inderdaad geen verbetering, integendeel! Geen dag gaat er voorbij zonder mortier- en mitrailleurvuur. De extremisten werpen aan de spoorlijn versterkingen op, plaatsen er mitrailleurs in en beheerschen daarmee voor een deel „ons“ Noorden. Geregeld worden Nederlanders die zich dicht bij de spoorbaan wagen, soms omdat zij er wonen, doodgeschoten en..... er gebeurt alweer niets tegen. Een laconiek berichtje in de krant waarschuwt alleen, dat het nog steeds onveilig is bij de demarcatielijn.

Steeds grooter wordt de Japansche invloed in het Zuiden. Openlijk inspecteren Japansche instructeurs de wachtposten aan de spoorlijn. Japanners, die uit het Noorden per vrachtauto inkoop doen in het Zuiden, komen loopende terug of worden door hun rasgenooten gedwongen met de extremisten mee te doen.

Tenslotte gelast de Engelsche commandant, dat de Japanners uit Zuid-Bandoeng, die toch geen enkele rol meer spelen bij de handhaving van orde en rust, zich in het Noorden moeten melden met hun wapens en munitie. Op 5 Jan. melden de eerste 515 Jappen zich. Met eenig ceremonieel moeten zij hun wapens inleveren, maar het is nog geen kwart van een heel summiere uitrusting voor 515 man.

Het vrouwenkorps in Z.-Bandoeng komt, na intensieve training, de gelederen der extremisten versterken. Te paard, in keurig uniform, met Japansch zwaard en pistool, rijden de leidsters rond. Zij houden opzweepende toespraken tot de mannen en „inspecteren“ overal de wachtposten.

Het broeit in het Zuiden. Groote gedeelten van de stad worden met schuttingen omgeven. Streng worden deze gebieden geïsoleerd. Tegen spionage wordt gewaakt. Slechts personen, voorzien van 4 paspoorten mogen achter de schuttingen komen.

Deze paspoorten worden verstrekt door:

- 1) De T.K.R.
- 2) De Politie Tentara (Politie-leger). Het politie-apparaat van de „Republiek“.
- 3) Het Komitee Nasionaal.
- 4) Het kampoenghoofd.

Later blijkt, dat hier het geschut en de mortieren stonden, die de kampen van Noord-Bandoeng beschoten hebben.

Medio Februari wordt de 23ste Divisie naar Bandoeng geplaatst. Generaal Hawthorn stelt N.-Bandoeng weer voor de Indonesiërs open. De Luitenant Gouverneur-Generaal Dr. Van Mook brengt een bezoek van eenige uren aan Bandoeng en zegt: „Eerlang zullen weer normale toestanden in Bandoeng terugkeeren“.

Het antwoord der extremisten laat niet lang op zich wachten. In plaats van een overschrijden van de spoorbaan door vreedzame Indonesiërs, laat de strijd juist hier op. Alles, wat in het Noorden onder vuur genomen kan worden, krijgt de volle laag. Wekenlang liggen Britsch-Indiërs en extremisten tegenover elkaar, met de demarcatielijn tusschen zich.

De waterleiding, die al vele malen gesaboteerd is, wordt thans definitief opgeblazen. Noord en Zuid hebben geen druppel leidingwater..

In paniek vluchten de vreedzame tani's om Noord-Bandoeng naar het Zuiden. Sterke extremistische strijdkrachten rukken uit Lembang op en de tani's weten, wat dit beteekent: geschut- en mortiervuur op hun kampings. Verschillende malen dringen de pemoeda's weer Noord-Bandoeng binnen. Steeds feller woedt de strijd. De burgerij hoort het mortiervuur niet eens meer. Sinds eind November is er geen dag voorbij gegaan zonder die doffe dreunen.

De watersituatie wordt steeds slechter. Medio Maart bezetten de Engelschen Lembang, waar de bronnen en de groentetuinen van Bandoeng liggen. En eerst dan komt de langgezochte vice-admiraal Maeda te voorschijn. In zijn huis op Menteng (Batavia) kwam in den nacht van 17 op 18 Augustus de door de Jappen ingestelde commissie tot voorbereiding van de onafhankelijkheid in eerste zitting bijeen en besloot haar goedkeuring te hechten aan de uitroeping der „Republiek“. Maeda zat hier als kampcommandant en bleef volkomen in stijl: duizend man ontbraken op het appél. In een verrukkelijk klimaat, omgeven door alle denkbare luxe, temidden van groentetuinen, met een welvoorzien wijkelder en een veestapel van stamboekvee, hadden hier de verliezers van dezen oorlog zichzelf geïnterneerd.

Het drama van Zuid-Bandoeng.

Op 19 Maart is de maat vol. Mortiergranaten, uit het Zuiden afkomstig, ontploffen in het groote evacuatiekamp Tjihapit. Bovendien zijn in de voorgaande 2 weken meer dan 100 man Rapwi-personeel en militairen gedood of gewond. Dat

is het einde van een unicum in de geschiedenis: een stad in 2 helften verdeeld, waarbij de sterkste partij alleen zoo nu en dan terugschiet.

Generaal Hawthorn besluit om Z.-Bandoeng te bezetten. Om bloedvergieten te voorkomen zal wellicht traangas gebruikt worden. Op 25 Maart zal de bezetting plaats vinden.

Ondanks alle pogingen om vernielingen te voorkomen (Sjahrir zond een vice-minister en een generaal-majoor), breekt in den vooravond van den 24en Maart de hel los. Branden en ontploffingen vernielen een kwart deel van de stad. En alweer zijn de Chineezzen het kind van de rekening; vrijwel het heele Chineesche stadsdeel gaat in vlammen op.

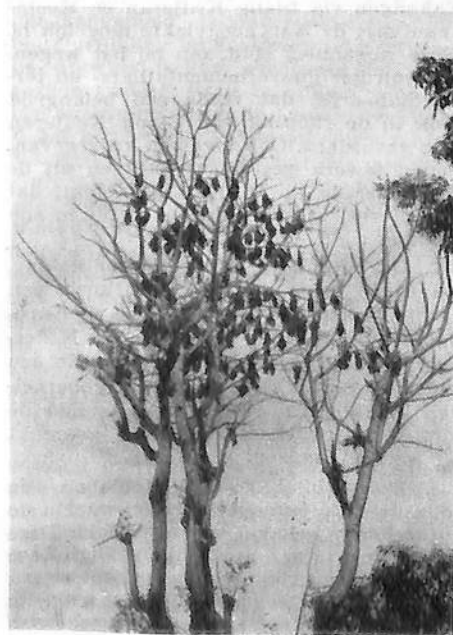
Als de Britten den 25en Maart het Zuiden binnen trekken is het vrijwel geheel verlaten. Tot hun verbazing treffen zij een groep volledig bewapende Japansche militairen aan, die zich reeds lang had moeten melden.

De onmacht van de „Republiek“ had zich niet duidelijker kunnen demonstreeën dan door dit vandalisme. De T.R.I. (het officieele „Republikeinsche“ leger) en persoonlijke afgezanten van Sjahrir bleken onmachtig om ook maar eenigen invloed ten goede op de extremisten te kunnen uitoefenen. Met hun Japansche leermeesters troffen zij alle voorbereidingen voor de vernieling, voerden die uit en trokken zich met de Europeesche en andere gijzelaars naar het Zuiden terug om nieuwe stellingen in te nemen.

Wie meende, dat met de bezetting van het Zuiden, een periode van rust en opbouw zou aanbreken, kwam bedrogen uit.

Wel zijn de extremisten iets teruggedrongen, maar dat belet hen niet om dagelijks mortier- en mitrailleurvuur op de stad af te geven en hun infiltraties voort te zetten. En zoolang Britsch-Indische en Nederlandsche troepen onder Engelsch commando zich moeten houden aan de tactiek van alleen-maar-terugschieten en nooit preventief mogen optreden, is geen verbetering te verwachten.

B.

Boom met kalongs (vliegende honden).

Na de stormachtige week met de verklaring van minister Logemann en het verslag van de commissie-Van Poll is een periode van rust op politiek gebied ingetreden. De binnenlandsche pers heeft zich vrijwel onthouden van commentaar op de hangende kwestie en uit de buitenlandse pers valt het volgende te signaleren:

De pasbenoemde eerste secretaris van de Nederlandsche ambassade te Washington, R. M. Ariono Koesoemo heeft in een interview met de „Washington Star” bedenkingen geuit met betrekking tot de Nederlandsche voorstellen nopens Nederlandsch-Indië. De Washington Star merkt daarbij op, dat „het opvallende niet is, wat hij zegt, doch het feit, dat het hem vrijstaat dit te zeggen. Hij verkeert in volkomen vrijheid zijn meening uit te drukken. Neen, wat meer is, hij schijnt door de ambassade hierheen gezonden te zijn om zijn meening ten beste te geven”. Mr. Oetoyo heeft eenige bezwaren gemaakt tegen de wijze, waarop het blad hem heeft geciteerd, en heeft daartoe in een brief aan de redactie zijn standpunt verduidelijkt, waarin hij het volgende heeft geschreven:

„De meerderheid der Indonesiërs heeft in het begin de komst van de Japanners toegejuicht, niet omdat zij er zoo zeer naar verlangden de Nederlanders kwijt te raken, doch meer vanwege de militaire successen der Japanners. Bovendien heeft het Japansche leger bij zijn komst de verstandige tactiek toegepast een groote hoeveelheid opgeslagen goederen als rijst, kleeding, huisraad onder de bevolking te verdeelen. De groote meerderheid van de Indonesiërs kreeg gedurende de drie en een halfjarige bezetting geleidelijk aan haar bekost van de Japanners, zulks vanwege hun politiek van requireering van levensmiddelen en van arbeidsinzet. De aankomst van Nederlandsche troepen is aan den eenen kant door de Indonesiërs met een opmerkelijk gemis aan hartelijkheid opgenomen, doch aan den anderen kant kan nauwelijks worden voorspeld, of de landingen van de Nederlanders het gevolg zullen hebben, dat de vijandelijkheden zullen toenemen”. Verder schrijft hij: „Ik ga in principe accoord met het voorstel van de Nederlandsche regeering om een gemeenebest van „Indonesië” in het leven te roepen, totdat het volk van „Indonesië” in staat is om vrij zijn politieke bestemming te bepalen. In de voorstellen zijn echter nog eenige punten, ten aanzien waarvan een zeker voorbehoud moet worden gemaakt, vooral voorzover zij verduidelijking behoeven, daar zij anders aanleiding zouden kunnen zijn tot achterdeurtjes, waardoor de vooroorlog-

sche koloniale politiek weer zou kunnen worden binnengeleid”.

Naar aanleiding van het vertrek van de Indonesische delegatie uit Nederland heeft de Sint Louis Post Dispatch op 10 Mei j.l. het volgende commentaar gegeven:

„Op dit oogenblik is nog geen antwoord gegeven op de vraag, hoe de strijd tusschen de onverzettelijke heerschers en de verontwaardigde, zoo niet fanatieke inheemsche bevolking zal afloopen.

In het grootste deel van Azië is vrijheid een zeer actueel woord geworden. Op Java is het zelfs al een strijdkreet: „merdeka”. In het ver verwijderde Nederland schijnt het slechts een academisch ideaal te zijn. Zoo lang de koloniale mogendheden de kwestie zoo opvatten, zal er bloed vergoten worden”.

Een te Baltimore verschijnend Afro-Amerikaansch negerdagblad schrijft, dat de voorloopige voorwaarden van de regeling de Indonesische revolutie wellicht als een van de meest geslaagde en meest doeltreffend beraamde koloniale opstanden van den modernen tijd zullen kenmerken: dit moet een les zijn, welke alle anderen, die zowel in binnen- als buitenland tegen onderdrukking strijden, nooit mogen vergeten. De Indonesiërs hebben de Nederlandsche en Engelsche overheerschers tot rede gebracht”.

Onder den titel „Verplichtingen van het rijk” publiceerde „The Times” te Londen op 14 Mei een kort hoofdartikel over moderne koloniale politiek, dat wij hieronder laten volgen:

„Dat in den oorlog de overwinning is bevochten op een politiek systeem, dat gebaseerd was op een rassenleer, heeft noodzakelijkerwijs de houding van de vooraanstaande koloniale machten, Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland — ten aanzien van hun overzeesche bezittingen beïnvloed. Evenzoo is dit feit van invloed geweest voor de verhouding tusschen de koloniale volken en hun Europeesche overheerschers. Deze gewijzigde verhouding wordt gesymboliseerd door het woord „trusteeship” en de verantwoordelijkheden, welke daaruit voortvloeien, zijn neergelegd in het Handvest der Vereenigde Naties. Doch om de theorie zoowel als de practijk van het koloniale bestuur te wijzigen heeft men de totstandkoming van de trusteeship council niet afgewacht.

In de Fransche constitutie, die onlangs aan een volksstemming is onderworpen, zou Frankrijk met zijn overzeesche gebiedsdeelen en verbonden staten „Une Union Librement Assentie” vormen, waarvan het vertegenwoordigend lichaam zou fungeeren als raadgevend tweede ka-

mer: van het woord „rijk” was geen sprake. De Nederlanders zijn bezig voorstellen te doen hun rijk te hervormen tot een drievuldig deelgenootschap onder de kroon. De Britten hebben de gewijzigde omstandigheden erkend door de koloniale instellingen in vele opzichten te hervormen. Er zijn tusschen de koloniën evenveel gradueele verschillen, doch overal is het beginsel om de macht geleidelijk over te brengen van de Europeesche autoriteiten op gekozen vertegenwoordigers toegepast.

Toen men nog midden in den oorlog was, heeft men reeds vastgesteld, dat ontwikkeling en welvaart de elementaire doeleinden waren van de Britsche koloniale politiek. Het is duidelijk, dat dit een nieuwe stoot in de richting van materieleen vooruitgang beteekent.

Nieuwe normen in plaats van de traditioneele gewoonten moeten de richtlijnen zijn van den socialen en politieken vooruitgang. Het is dringend noodig, dat verschillen in denkwijze tusschen Britsche ambtenaren en ontwikkelde, energieke Indiërs verdwijnen. Het Britsche bestuur heeft in de meeste koloniën een klasse doen ontstaan, waarvan de leden geneigd zijn een indirect bestuur via de tradionele autoriteiten te beschouwen als een belemmering voor een snellen overgang van de stamgemeenschap naar de moderne wereld, waarop al hun hoop gevestigd is. Veel kan worden gedaan door den stoot, dien de Westersche civilisatie, in sociaal opzicht, op meer primitieve gemeenschappen uitgeoefend heeft, diepgaand te onderzoeken, doch er hangt nog meer af van geestelijk leiderschap.

In laatste instantie komt het vertrouwen van den westerling in den strijd tegen de natuurkrachten voort uit het vertrouwen in de waarde van zijn eigen persoonlijkheid: politieke veranderingen noch technische vooruitgang kunnen in de koloniën plaats hebben, mits deze hoedanigheid op de koloniale volken kan worden overgebracht en door hen kan worden gedeeld”.

Mededeeling

Met ingang van 1 Mei j.l. zijn redactie en administratie van „Het Indisch Nieuws” verplaatst van Vondelstraat 125 naar Noordeinde 29 te 's-Gravenhage.
Telefoonnummer 112884.

Oorlogsveteranen in Suriname geven 'een voorbeeld

Terug naar den landbouw.

Gedemobiliseerde schutters en ex-gunners van Suriname, in een bond van oorlogsveteranen verenigd, gaan de handen uit de mouwen steken. Zij kwamen op 10 Maart in een groote vergadering te Paramaribo bijeen ter bespreking van het z.g. plan „Ruimveld“¹⁾: het opzetten van een mechanisch landbouwbedrijf, zooals het aanvankelijk bedoeld was, maar voorloopig is omgezet in een vestiging van landbouwers op plantage „Slootwijk“ in de Commewyne. Deze plantage werd destijds als rubberplantage door het gouvernement aangelegd, mislukte evenwel en werd daarna als „stichting voor verwaarloosde jongens“ ingericht in 1912, maar als zodanig opgeheven in 1921. Het Bestuur heeft deze plantage voor f 1.— per jaar afgestaan aan de initiatiefnemers, die willen toonen, dat uitoefening van den landbouw geen schande en samenwerking tusschen creolen mogelijk is. Buitengaats hebben de „gunners“ een ruimeren blik gekregen en zij willen thans $\frac{3}{4}$ van de hun uitgekeerde bonus besteden in het plan „Ruimveld“, een N.V. met een kapitaal van f 250.000, dat den naam „Emergo“ zal dragen, welk kapitaal uit 2500 aandelen van f 100.— zal bestaan, verdeeld in drie groepen: oprichtersaandelen uitsluitend voor ex-gunners, die bij winstverdeling 5 pCt. zullen geven, preferente aandelen voor ex-schutters en anderen van $3\frac{1}{2}$ pCt. en gewone aandelen voor de burgerij, die bij winstverdeling 2 pCt. zullen opbrengen.

Daar men geen 2 jaar op machines kan wachten, zullen de medewerkers voorloopig de handen moeten gebruiken. De bedoeling is vooral oliehoudende gewassen te planten als pinda en soja, omdat het voornemen bestaat ook een oliefabriek op te richten. Voorts groente, rijst, maïs, speciaal te verbouwen voor uitvoer. Op beperkte schaal zal fok- en pluimvee worden aangeschaft. Het terrein is ongeveer 2500 h.a. groot en kan nog uitgebreid worden met de aangrenzende verlaten plantages „Dageraad“ en „Gelre“.

De producten zullen door de N.V. worden opgekocht en verhandeld. „Slootwijk“ zal een ware vestigingsplaats worden, want ook ex-gunners, die smeden, timmerlieden, schoenmakers of kleermakers zijn, kunnen daar een plaats vinden. Een halve ton is reeds gestort. De Mil. Sociëit nam al deel voor f 2500.— in het kapitaal, dat men met een renteloos voorschot van het gouvernement tot 5 ton hoopt uit te breiden. Verder heeft men aan de overheid gevraagd barakken voor voorloopige huisvesting, machines, tractoren, ploegen en dergelijke in leen of in huur, plantmateriaal en voorlichting op landbouwgebied, vrijdom van invoerrechten voor alle benodigde goederen, als gasoline, meststoffen, vrije geneeskundige behandeling met kliniek op de vestigingsplaats, totdat de N.V. haar eigen hospitaal zal hebben gebouwd, kostwinnersvergoeding voor familieleden in de stad, welke zal betaald worden uit een renteloos voorschot van f 50.000.—, in 6 jaren terug te betalen.

Ter vergadering las de voorzitter een rapport voor van den Heer Seljee, die vroeger op „Slootwijk“ opzichter geweest

was en als deskundig planter kon oordeelen over de inrichting der plantage voor verschillende gewassen.

Landbouwers en vaklieden zullen in plaats van „ondeugende jongens“ de toekomstige bewoners van „Slootwijk“ zijn. Op de „Spes Patria“ is de hoop van Suriname gevestigd. De belangstelling en toeloop voor het plan is geweldig groot. Het bestuur heeft dit wel degelijk ingezien en steunt „Emergo“ waar het kan, ook met voorschotten om materialen te koopen. De Koffiecentrale stelt 20 nieuwe booten beschikbaar om de koffie te vervoeren, het departement van Landbouw en Economische Zaken geeft voorlichting.

Recreatie als sport, spelen, een leeszaal e.d., zal niet vergeten worden.

De nieuwe directeur van Sociale Zaken deelde mede, dat de eerste ploeg van 50 man vertrokken is om voorbereidende maatregelen te treffen.

De wd. gouverneur en de voorzitter van den Bond zijn bereids naar „Slootwijk“ gegaan om een en ander in oogenschouw te nemen. In Paramaribo heeft een werktuigkundige zich bereid verklaard kosteloos les in electriciteit en stoomwerktuigkunde te geven.

Vijf dagen per week arbeid van 7 uur en één dag werk van 9 uur in de fabriek zal van de deelnemers worden geëischt, die een redelijk loon zullen ontvangen. Voedsel uit eigen land bij de heerschende tekorten aan voedsel in de wereld is de leus.

Van „Slootwijk“ zal de victorie komen. De hand wordt aan den ploeg geslagen. F.O.D.

¹⁾ Ruimveld is een der 150 ex-gunners, die in den wereldoorlog op schepen der geallieerden vrijwillig dienst namen en Suriname's naam hoog hielden.

Waterwinplaats ten behoeve van den aanleg van de waterleiding voor Paramaribo, welke sedert ruim 10 jaar genoemde plaats van uitstekend drinkwater voorziet, dat voorheen door iederen bewoner verzameld moest worden in regenbakken, die bij abnormale droogte gewoonlijk leeg waren.

Wetenswaardigheden van Suriname

181

Kolonel Van Oosten heeft het territoriale commando, dat hij sinds 1943 bekleedde, overgedragen aan majoor H. Moltenbrugge, teneinde naar Nederland te kunnen vertrekken, waar hij aan het departement van Overzeesche Gebiedsdeelen zal worden verbonden.

Mejuffrouw Vera Abrahams heeft haar studie in de godgeleerdheid aan de Leidsche Academie aangevangen, de eerste Surinaamsche, die aan een Nederlandse universiteit theologie studeert.

Een stichting „Tehuis voor Ouden van Dagen in Nickerie“ is opgericht te Nieuw Waldeck, in welk Tehuis personen van alle gezindten kunnen worden opgenomen. De stichtingsacte is van 29 November 1945.

Te Paramaribo is op 7 Februari 1946 opgericht de N.V. Surinaamsche Sociale Boschlandsche Industrie- en Handels-Maatschappij.

Als voortzetting van het S(urinaamsche O(nderwijzers) G(enootschap), gesticht 1 November 1920, is thans het S.O.G. voor een tijd van 50 jaren opgericht, waarvan de statuten 5 Januari 1946 zijn goedgekeurd.

De middelen van Suriname, welke voor 1945 geraamd waren op f 7.743.008 hebben f 1.772.242 meer opgebracht, dus f 9.515.250. Vergeleken met 1944 is de opbrengst der middelen f 3.172.158 minder.